

УДК 37.035.6

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.2>**I. В. Батрун**кандидат педагогічних наук,
учитель російської мови та літератури
Харківської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 101

ЕТНОПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ ВІТЧИЗНЯНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ XXI СТОЛІТТЯ

Українська етнопедагогіка є системою емпіричних та сакральних знань, засобів, принципів та вмінь, що були вироблені народом і застосовувалися ним у навчанні і вихованні молодих поколінь упродовж тисячоліть. Вона передувала педагогічній науці і стала її основним першоджерелом. Українська етнопедагогіка містить такі розділи педагогічних знань, як: народне дитинознавство, батьківська, родинна педагогіка, народна дидактика і народна педагогічна деонтологія. Українська етнопедагогіка має багату історію і давні традиції. Ґрунтується вона на засадах гуманізму, природовідповідності, зв'язку виховання із життям народу, єдності вимог і поваги до особистості дитини, віри в її сили і можливості. У статті аналізується творча спадщина Г. Сковороди, С. Русової, В. Сухомлинського, О. Вишневського й інших, доведена значущість принципів народної педагогіки для реалізації головної мети формування свідомої людини, що має моральні почуття та совість, любить свою родину, мову, батьківщину. Розкрито принципи народного виховання, значущість батьківської педагогіки, громади, соціалізації. Упровадження ідей педагогіки партнерства щодо формування гармонійно розвиненої особистості на основі засвоєння дитиною історично надбаних рідним народом знань і етнічних норм у таких сферах духовності: народний світогляд, народна філософія, народна ідеологія, народна мораль, етика, народна естетика й інших. Доведено значення етнопедагогіки в сучасній системі національного виховання та патріотичного у XXI столітті. Наголошується на важливості створення національної системи виховання на засадах етнопедагогіки й ідей видатних педагогів і видатних діячів вітчизняної культури, народної педагогічної спадщини. Актуалізується питання збереження системи етновиховання, її взаємозв'язку із сучасною педагогікою. Висвітлено важливість запровадження ідей етнопедагогіки та педагогіки на засадах партнерства у ЗЗСО та закладах позашкільля.

Ключові слова: національне виховання, патріотичне виховання, цінності, мораль, сімейне виховання, етнопедагогіка, традиції, культура, партнерство.

Постановка проблеми. Формування національної системи виховання в умовах глобалізації, інформатизації суспільства XXI ст. вимагає від педагогів визначення мети і змісту освітнього процесу в умовах упровадження ідей педагогіки партнерства та Нової української школи, бо формування гармонійно розвиненої особистості відбувається на основі засвоєння учнем історично надбаних рідним народом знань і етнічних норм у таких сферах духовності, як: народний світогляд, народна філософія, народна ідеологія, народна мораль, етика, народна естетика й інші.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До джерел народної педагогіки зверталися Г. Сковорода, І. Франко, М. Грушевський, С. Русова, М. Духнович. Розвиток етнопедагогіки тісно пов'язаний з іменами М. Максимовича, М. Костомарова, П. Чубинського, М. Сумцова, В. Шухевича, Федора Вовка, Д. Яворницького та багатьох інших видатних діячів української культури.

Значний внесок у розвиток українського народознавства зробили письменники: Т. Шевченко, П. Куліш, І. Нечуй-Левицький, І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський.

Значущість виховання українців та пізнання рідної мови, рідного слова, відзначена у творчості К. Ушинського, В. Сухомлинського, О. Вишневського, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, М. Чепіля.

Народне етновиховання було популяризовано у працях А. Богуш, І. Беха, М. Євтуха, В. Кузя, О. Любара, В. Сухомлинського, Є. Сявакко, Д. Федоренка, К. Чорної [1; 5; 13].

Мета статті. Головна мета цієї роботи полягає у здійсненні аналізу й узагальненні ідей етнопедагогіки щодо національного виховання особистості, їхньої значущості у XXI ст.

Виклад основного матеріалу. Етнопедагогіка – галузь педагогіки, що включає в себе емпіричні педагогічні знання, навички, досвід певного етносу у вихованні молодого покоління. Як складник культури народу ґрунтується на традиціях, ментальності народу, які зумовлені особливостями його економічного, соціального, культурного, духовного буття. Предметом етнопедагогіки є педагогічна культура роду, етносоціуму, нації або народності [2, с. 8].

В етнопедагогіці загальнонародські надбання трудового, етичного, естетичного виховання вті-

люються в системі виховання народу. Завдання етнопедагогіки полягає в тому, щоб дитина засвоїла широке коло правил і навиків співжиття у суспільстві, опанувала духовні здобутки рідного народу.

Система цінностей і норм освітнього процесу має вплив системи культури, що зумовив методи народної педагогіки, засоби впливу на особистість.

Основою життя дитини, її виховання є сім'я. Від рівня вихованості, культури, знань, обізнаності батьків та інших членів роду залежить її становлення, життя. Народна педагогіка ґрунтується на правилах у вихованні дітей, як-от наслідування, виховання власним прикладом. Через долучення нащадків до праці, звичаїв, традицій, що передавалися від покоління до покоління. Основою народної педагогіки стали навчальні і виховні засоби: рідна мова, фольклор, міфологія, символіка, народне мистецтво, національні традиції, звичаї, обряди, народні ігри й іграшки тощо [10, с. 9].

Г. Сковорода – мандрівний філософ обстоював ідеї народності, народні виховні ідеали та народні педагогічні традиції у структурі самобутньої освітньої програми українського просвітителя. Народна педагогіка є джерелом формування людини-громадянина. Народна основа – принципи природовідповідності («сродности»). Г. Сковорода відзначав співвідношення мети людської діяльності та її результатів. У своїх творах розкрив поняття гуманізму, яке тлумачив через парадигму людяності [15, с. 52].

Основний принцип розвитку – «пізнай самого себе». У праці «Разговор, називаємий алфавіт, чи буквар мира» самопізнання є основою буття людини. Автор наголошує на єдності мікрокосму та макрокосму, говорить про необхідність жити людині за законами людського буття, у згоді з Богом. Тоді результати самопізнання будуть основою для самооцінки. Самооцінка своїх можливостей, позитивних і негативних якостей, досягнень, пошук місця серед інших людей повинні мати об'єктивний характер. Особистісне самовдосконалення виявляється в самореалізації та «сродній» праці.

Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників.

У широкому розумінні виховання – соціалізація, уся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до участі у виробничому, громадянському й культурному житті суспільства. Виховання – сфера практичних соціальних стосунків; виховання – соціальне явище; виховання – найважливіша функція суспільства; виховання – дійовий чинник відтворення матері-

альних і культурних цінностей суспільства; виховання – цілеспрямований організований процес формування особистості; виховання – соціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості; виховання – вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціально-психічних і фізичних якостей. Зміст виховання – суб'єктивний досвід особистості з її ставленнями, цінностями і смислами, уміннями, соціальними навичками, способами поведінки, здібностями.

Серед складників змісту виховання пріоритет належить ставленням, цінностям і смислам, оскільки саме вони є системоутворювальним елементом будь-якого складного особистісного утворення, до яких належить й патріотизм, що є основою стійкої внутрішньої мотивації до відповідної діяльності, адже патріотизм – не просто внутрішній стан, але й дієва, активна позиція, яка проявляється зовні [4].

Мета виховання – передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямовано практику та діяльність окремої людини, групи або всього суспільства. Це бажане, до чого людина прагне, що для неї є взірцем у певному виді діяльності, чинником людської свідомості. Мета тісно пов'язана із засобами її досягнення та цінностями.

На думку О. Вишневського, виховання ґрунтується на засвоєнні рівня духовних цінностей, формуванні моральних чеснот людини, усвідомленні дитиною свого місця в родині, громаді, суспільстві тощо.

Класифікація цінностей (за О. Вишневським)

Цінності	Зміст цінності
Цінності особистого життя	Воля, мудрість, урівноваженість, працьовитість.
Цінності родинного життя	Подружня вірність, гармонія стосунків поколінь, гостинність, злагода між членами родини.
Громадянські цінності	Права і свободи людини, суверенітет особи, пошана до закону.
Національні цінності	Державна незалежність України, патріотизм, почуття національної гідності.
Абсолютні вічні цінності	Віра, надія, любов, правда, справедливість, доброта.
Валео-екологічні цінності	Увага до власного здоров'я, гарт організму, дбайливе ставлення до довкілля.

Зміст освіти ґрунтується на ідеї долучити молодь до загальнолюдських і національних цінностей; це система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних умінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки [2, с. 137]. В основу етнопедагогічного знання було покладено один із провідних принципів – громадський характер

освіти, коли ініціатором національних навчальних закладів є батьки, громадськість. Це мало вплив на зміст освіти і виховання, що враховував національні особливості українського народу, особливості народного світогляду, національної свідомості, характеру, способу мислення, народної моралі, цінностей тощо [9, с. 313–314].

За О. Вишневським, збагачення мови та розвиток мовних можливостей людини є надійним шляхом її духовного розвитку [2, с. 571]. Зрозуміло, що зміст сучасного українського виховання О. Вишневський розкриває з орієнтацією на розвиток у людині шести головних (універсальних) груп якостей: моральності, патріотизму, демократизму, родинності, характерності, природосвідомості [2, с. 245].

Етнопедагогіка пов'язана із процесом етнізації – становлення, розвитку і закріплення в особистісних структурах якостей, що віддзеркалюють особливості культури етносу, членом якого є особа. Етнізація – це аспект соціалізації, елемент виховання, зріз формування типу життєдіяльності особи, становлення її емоційних, когнітивних, вольових процесів, набуття особливостей оціночних, моральних суджень, естетичних уявлень, як формування композиції вмінь, як засвоєння типових виробничих навичок, прийомів, стилю спілкування і поведінки, специфічного сприйняття світу, притаманної культурі етносу картини світу. Процес етнізації особистості триває протягом усього її життя. Це пов'язано як із величезним обсягом етнокультурної інформації, яка сприймається особою, так і з тим, що в самому сховищі цієї інформації – етнічній свідомості особи – відбуваються зміни, іде розвиток, доповнення, перетворення.

Велике значення для гуманізації свідомості учнів, формування їхньої ціннісної сфери, як і будь-якого громадянина України, має вивчення історії, рідної мови та літератури, усіх предметів, які помітно впливають на становлення національної свідомості. Ознайомлення із життям наших предків, їхніми ідеалами, боротьбою за кращу долю, подвигами, повернення до історичної пам'яті, до почуття національної гідності допомагають утвердженню духовних цінностей, переживанню радості, страждання, гідності, великодушності й інших ідеалів добра, на які завжди орієнтувався український народ. Сприймання глибин духовно-емоційного життя українців не лише розумом, а й серцем, почуттями, пізнання їхніх ціннісних орієнтацій допоможуть забезпечити духовний розвиток особистості, стати засобом формування людяності [6].

Народною педагогікою вироблені засоби, зокрема народна творчість, що є потужним рушієм для розвитку пізнавальної потреби дитини, розвитку мислення, мовлення, художніх смаків.

Художні етнопедагогічні засоби впливають на розвиток культури дитини водночас на кількох рівнях: раціональному, емоційно-чуттєвому та художньому, де величезного значення набуває естетичний чинник [16, с. 14].

Поєднання різних елементів навчальної діяльності (мотиваційний, емоційний, вольовий тощо) і, відповідно, формування якостей учнів, здібностей, потреб, інтересів, нахилів, бажань, емоційно-вольових якостей тощо, надання навчальному процесу творчого характеру може забезпечити якісний процес формування інноваційного гуманістичного змісту освіти.

Формування особистості пов'язано з поняттям «етнічна ідентифікація» (від лат. *identificare* – «ототожнення») – психологічний процес ототожнення індивідом себе з іншою особою, групою. Цей процес допомагає індивіду опанувати різні види соціальної діяльності, засвоювати і втілювати соціальні норми і моральні цінності. Етнічна ідентифікація може проявлятися в будь-яких формах, що включають у себе різні психологічні механізми та види діяльності, відмінні ступені засвоєння індивідом будь-яких ролей, норм та цінностей [3, с. 39].

Важливим чинником успішної реалізації ідей національної освіти є засвоєння духовного досвіду. Бо в кожного народу є своя «особлива національна система виховання». К. Ушинський підкреслював взаємозв'язок між народною педагогікою та педагогічною наукою: педагогічна наука будується на засадах народної педагогіки, вибирає все найкраще з неї, є її органічним продовженням; а народна педагогіка, як частина педагогічної науки, відображає її погляди, реалізує особливості середовища, природного та соціального. За К. Ушинським, для духовного зростання потрібна праця, щоб жити не для власного задоволення, а для народу, усього людства, і праця має бути улюбленою, вільно обраною. Практичне завдання педагога полягає у створенні навколо людини такого оточення, у якому вона легко могла б знайти «діяльність, якщо не корисну, то принаймні не шкідливу» [14, с. 392].

Іван Огієнко переконливо довів, що в мові концентрується духовна енергія народу. Мова відображає психологію народу, рівень його культурного розвитку. Національна мова – здобуток культури, духовної діяльності певного народу, водночас і здобуток культури всього людства, бо кожна мова доповнює іншу, а разом вони – витвір світового колективного людського розуму.

Українська етнопедагогіка містить такі розділи педагогічних знань, як: народне дитинознавство, батьківська, родинна педагогіка, народна дидактика і народна педагогічна деонтологія. Українська етнопедагогіка має багату історію і давні традиції. Ґрунтується вона на засадах гуманізму, природо-

відповідності, зв'язку виховання із життям народу, єдності вимог і поваги до особистості дитини, віри в її сили і можливості. Складниками етнопедагогіки є: народна фамілістика – знання і досвід будівництва міцної та здорової сім'ї; народне дитинознавство – ставлення народу до дітей, виховні чинники формування особистості в дошкільному віці; народна дидактика – досвід народу в розумовому вихованні, формуванні основ світогляду молодого покоління; народна педагогічна деонтологія – етична сфера думок і вчинків кожної людини; виховна практика – використання народної мудрості в засобах етнізації, формуванні національної самосвідомості дитини (за Т. Поніманською) [14].

Нині етнопедагогіка сприятиме створенню системи етнічної соціалізації учнівської молоді, спрямованої на згуртування українського суспільства на основі національно-культурних надбань українського народу і світової культурної спадщини, формуванню національно-культурної єдності і цілісності держави, залученню форм і методів роботи, спрямованих на повноцінний розвиток національного самоусвідомлення та сталої національної ідентичності, дотриманню пріоритетів прав і свобод людини, упровадженню поваги до прав усіх етносів, які проживають в Україні, принципів демократії і правової держави, вихованню любові до Батьківщини, поваги й шанування державних символів [3, с. 87].

Після тривалого періоду ігнорування в Україні національної системи виховання, ЗЗСО, дошкільні й позашкільні заклади стають на шлях відродження етнопедагогіки. Ухвалення концепції національно-патріотичного виховання сприяє використанню в етнопедагогічній діяльності сучасних дидактичних засобів, інтерактивних форм навчання, педагогічних інновацій, які б формували в дітей особистий етносоціальний досвід, залучали різні види соціокультурної творчості (народне мистецтво, література, кіно, музеї).

Ідеї національного виховання мають закладатися в дошкільному і шкільному віці дитини з метою розбудови «вільної національної школи», у якій необхідно формувати громадянську свідомість та почуття людської гідності. Спадщина С. Русової стала предметом наукових студій, але ідеї національного виховання в її працях потребують більш ґрунтовного дослідження [7, с. 474]. Учені доводять, що С. Русова видала фундаментальні праці з педагогіки, організувала перший український дитячий садок, сформувала концепцію національного виховання, в освітньому процесі дошкільних закладів запровадила українську мову, ознайомлення вихованців з українською історією, культурою, традиціями. Мету виховання вона вбачала в тому, щоб «допомогти вільній еволюції духовних і фізичних сил дитини» [11, с. 9]. З позицій гуманістичної педагогіки основою особистості є мораль-

ний розвиток, який виявляється у сповідуванні нею системи поглядів, уявлень, норм, оцінок, що регулюють її поведінку. Становлення уявлень особистості про світ, стосунки людей, про себе починається в дошкільному дитинстві водночас із розвитком почуттів і моральних якостей (гуманізму, колективізму, любові до батьків). Перші уроки моралі дитина засвоює в сім'ї, опановує з допомогою батьків норми порядності, доброти, працьовитості тощо. С. Русова вважала творення моральної особистості стрижнем усієї виховної роботи, стверджувала, що «моральним вихованням має бути перейняте все навчання, усе життя».

С. Русова відзначала, що система освіти не може бути сталою, бо від неї завжди вимагається саморегуляція, наголошує, що сфера освіти («освітня справа») має бути серед провідних справ державної політики, зокрема й виховання патріотизму. Патріотизм, за С. Русовою, – це обов'язок, що з'єднує людину зі своїм народом, державою, Батьківщиною [12, с. 162]. С. Русова вбачала в національній освіті спільну мету, реалізацію принципу гуманізму, який в освітньому процесі постає як формування національної свідомості. Бо саме національна свідомість об'єднує в освітньому процесі пізнання досягнень національної культури.

Ідея національного виховання, принцип народності виховання, освіти, школи – визначальні чинники в педагогічній концепції С. Русової, є основною закономірністю розвитку освіти, школи, навчання й виховання.

Система освіти, школа, виховання, за С. Русовою, мають будуватися насамперед відповідно до особливостей і потреб українського народу, з урахуванням, критичним осмисленням і творчим використанням найкращого досвіду інших народів, з урахуванням особливостей і потреб розвитку України та її народу.

Головне завдання національної школи – виховання національно свідомого українця на основі цінностей українського народу, у дусі любові та поваги до його надбань, а також толерантного ставлення до інших народів. С. Русова вважала, що освіта має виконувати функції (окрім традиційних навчальних) формування національної свідомості українського народу, розвитку його культури. Тому освіта має бути передусім народною, національною, українською за своєю суттю. Національна орієнтованість освіти полягає у формуванні змісту освіти на національному ґрунті, тобто в контексті культури українського народу, його історії, народних традицій. Рідна мова – ядро освітнього процесу, головна ознака нації [12, с. 158].

Також національна основа навчання реалізується через його природовідповідність. Щоб навчання виховувало і формувало розум і волю дітей, необхідно сполучити шкільний матеріал з особистими враженнями дітей, пов'язати його з певною

місцевістю. Саме на таку концепцію навчання має орієнтуватись система освіти [12].

Значущість системи освіти й виховання, що ґрунтується на народному досвіді та мудрості, обстоював О. Духнович. Він відзначав уміння вчителя в дітях збудити народолюбство, а в дитячих серцях засвітити любов до своєї народності. Перший обов'язок людини є до Бога, другий же – до свого народу [5, с. 517–519].

В. Сухомлинський одним із перших почав перебудову школи і педагогіки. Педагог був упевнений, що ефективну виховну й освітню роботу школа може побудувати лише на основі тисячолітнього досвіду народної педагогіки, культурно-історичних традицій і звичаїв, у праці «Батьківська педагогіка» відзначав, що дух народної педагогіки був завжди незримо присутній у кожній школі в Україні [13]. «Без батьківської мудрості нема виховуючої сили сім'ї. Батьківська мудрість є духовним надбанням дітей. Важливим є поняття «відповідальність», бо батько – це сильна, харизматична особистість, із сформованим внутрішнім стрижнем. Відвага та відповідальність чоловіка полягає у вмінні захистити й оберігати дитину і дружину. Значущим складником виховання є культура взаємин у родині, уміння керувати своїми бажаннями». В. Сухомлинський проводив цикл етичних бесід «Сім'я, шлюб, любов, діти», формував у своїх вихованців готовність до батьківства. В. Сухомлинський наголошував на тому, що першим осередком духовності та моральності людини є сім'я, у якій дитина пізнає світ, красу людських взаємин. Саме вона стає взірцем, згідно з яким у дитини формується уявлення майбутньої родини [13].

В. Сухомлинський завершує «Батьківську педагогіку» твердженням: «Суспільство – величезний дім, споруджений з маленьких цеглин – сімей. Міцні цеглинки – міцний дім, крихкі цеглинки – небезпечно для суспільства явище <...> крихкість ця полягає в безвідповідальності. Якщо у Вас немає дітей – ви просто людина. Якщо ж у вас є діти, ви тричі, чотири, тисячу разів людина <...>» [13]. Сім'я в сучасній українській державі функціонує не лише як первинний осередок суспільства, а й як головна інституція, що покликана забезпечувати моральний, духовний, соціальний та фізичний розвиток дитини.

Важливе місце у працях В. Сухомлинського посідала мати, він уважав її джерелом людського життя, краси. Своє шанобливе, високе ставлення до жінки педагог висловив у створенні культури матері в Павлівській школі. «Головний вчитель – людина, що працює з невеликою групою дітей та є їх другом та одноступенем» – ось одна із ключових позицій успіху у вихованні дітей, на думку В. Сухомлинського. Справжній вчитель має проводити не тільки уроки у класі, де учень – по одну

сторону, а вчитель – по іншу, а й контактувати з учнем поза уроком, поза класом. Автор наголошує на тому, що в учителя й учня має бути духовний зв'язок. «Дитина – дзеркало духовного життя батьків» [13]. Виховання – справа відповідальна, саме батьки виховують своїх дітей національно свідомими, формують моральні почуття, вчать любити свою батьківщину, бути добрими та людяними, поважати старших. Батьки мають вирощувати та плекати дітей, щоб вони вирости високоосвіченими, відповідальними громадянами своєї країни.

Нагромадження в людині морального досвіду добрих учинків забезпечується найперше її діяльністю в ситуаціях, які вимагають виявлення співчуття, доброзичливості, милосердя, любові, переваги примирення, миролюбності, рівноцінності людей, прощення [8, с. 30].

Висновки і пропозиції. Важливим чинником успішної реалізації моделі формування змісту освіти в підготовці учнів у навчальних закладах України є етнопедагогічний чинник, що означає глибоке знання духовної спадщини народу, його мови, традицій, історії, шанобливе ставлення до його культурних надбань, почуття гордості за свій народ, відповідальності за долю народу, турботу про його добробут, працю для добра свого народу тощо. Етновиховання забезпечує можливість вивчення змісту освіти шляхом засвоєння духовного багатства попередніх поколінь, опанування його культурних надбань, участі у творенні цінностей життя свого народу.

Науковці відзначають, що варто починати з поняття «етнічна батьківщина», усвідомлення і відчуття етнічної батьківщини може проявлятися як належність до своєї «малої» батьківщини і як спорідненість з усім тим простором, що його охоплює етнос.

Етнопедагогічний потенціал, виховний досвід таких соціальних інститутів, як сім'я, церква, громада, нині мають стати основою освітнього простору XXI ст., це допомагатиме формуванню гармонійної особистості-патріота, дозволить виховувати в учнів повагу та любов до державної мови, історії, культури, традицій та цінностей, сприятиме формуванню національної самосвідомості, дозволить усвідомити свою відповідальність учнівству та молоді за майбутнє України.

Список використаної літератури:

1. Богуш А. Принципи народознавчої педагогіки. *Педагогіка і психологія*. 1994. № 2. С. 35.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
3. Гнатюк В. Управління системою національного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Сталь, 2006. 312 с.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. URL: <https://hum.edu-lib.com/szbrannoe/goncharenko-s-u-ukrayinskiy-pedagogichniy-slovník-onlayn> (дата звернення: 22.09.2020).
5. Духнович О. Народна педагогія. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки. Київ : Радянська школа, 1961. С. 517–519.
6. Етнографія України / за заг. ред. С. Макарчука. Львів : Світ, 1994. 504 с.
7. Зайченко І. Педагогічна концепція С. Русової. Чернігів : Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2000. 234 с.
8. Зязюн І. Педагогіка добра. Київ : МАУП, 2000. 312 с.
9. Любар О. Історія української школи і педагогіки : навчальний посібник. Київ : Товариство «Знання», 2003. 314 с.
10. Мосіяшенко В. Українська етнопедагогіка : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 174 с.
11. Русова С. Дошкільне виховання. Катеринослав, 1918. 163 с.
12. Русова С. Дошкільне виховання. *Вибрані педагогічні твори* : у 2-х кн. / С. Русова. Київ : Либідь, 1997. Кн. 1. С. 158–257.
13. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка. Київ : Радянська школа, 1978. 263 с.
14. Українська етнопедагогіка / за заг. ред. В. Кононенка. Івано-Франківськ, 2005. 508 с.
15. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. *Вибрані педагогічні твори* : у 2-х т. Київ : Радянська школа, 1983. Т. 1. С. 192–471.
16. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Харків : Акта, 2001. 218 с.

Batrun I. Ethnopedagogy in the system of domestic national and patriotic education of the XXI century

Ukrainian ethnopedagogy is a system of empirical and sacred knowledge, tools, principles and skills that have been developed by the people and used by them in teaching and educating the younger generations for millennia. It preceded pedagogical science and became its main source. Ukrainian ethnopedagogy contains the following sections of pedagogical knowledge: folk child science, parental, family pedagogy, folk didactics and folk pedagogical deontology. Ukrainian ethnopedagogy has a rich history and ancient traditions. It is based on the principles of humanism, naturalness, the connection of education with the life of the people, the unity of requirements and respect for the child's personality, faith in its strengths and capabilities. The article analyzes the creative heritage of G. Skovoroda, S. Rusova, V. Sukhomlinsky, O. Vyshnevsky and others, proves the importance of the principles of folk pedagogy for the realization of the main goal of forming a conscious person who has moral feelings and conscience, loves his family, language, homeland. The principles of public education, the importance of parental pedagogy, community, socialization are revealed. Introduction of ideas of partnership pedagogy on formation of harmoniously developed personality on the basis of mastering by the child of knowledge and ethnic norms historically acquired by native people in the following spheres of spirituality: national world outlook, national philosophy, national ideology, national morality, ethics, national aesthetics and others. The importance of ethnopedagogy in the modern system of national education and patriotic in the XXI century is proved. The importance of creating a national system of education on the basis of ethnopedagogy and ideas of outstanding teachers and outstanding figures of national culture, folk pedagogical heritage is emphasized. The issue of preserving the system of ethnic education, its relationship with modern pedagogy is relevant. The importance of introducing the ideas of ethnopedagogy and pedagogy on the basis of partnership in ZSSO and out-of-school institutions is highlighted.

Key words: national education, patriotic education, values, morality, family education, ethnopedagogy, traditions, culture, partnership.